

مقتل از زبان منتقم

شرحی روایی - تاریخی

ناحیه مقدسه

محسن صبوری فیرا

www.ketab.ir

مقتل از زبان منتقم

نویسنده: محسن صبوری فیروزآبادی

ناشر: انتشارات کتاب جمکران

طرح جلد: روح الله مختاری

چاپ: سوم، تابستان ۱۴۰۳، خانه چاپ جمکران

شمارگان: ۱۰۰۰

مدیریت بازرگانی: ۰۹۱۲۱۵۱۸۱۴۹

بازرگانی کتاب: ۰۹۱۹۲۵۵۲۰۳۰

سرشناسه: صبوری فیروزآبادی، محسن، ۱۳۶۱ -

عنوان قراردادی: زیارت نامه ناحیه / شرح

عنوان و نام پدیدآور: مقتل از زبان منتقم شرح روایی-تاریخی بر زیارت ناحیه مقدسه /

نویسنده محسن صبوری فیروزآبادی

مشخصات نشر: قم: کتاب جمکران، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۴۱۹ص. ۱۴/۵۰، ۲۱/۵۰س.م.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳-۷۰۳-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۱۳-۴۱۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: شرح روایی-تاریخی بر زیارت ناحیه مقدسه.

موضوع: زیارتنامه ناحیه-- نقد و تفسیر

موضوع: Nahiyeh prayer-- Criticism and interpretation

موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- زیارت نامه‌ها

موضوع: Hosayn ibn Ali, Imam III, 6۲۵, ۶۸۰ -- Ziyarat-namah

رده بندی کنگره: BP۲۷۱/۷

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۷۷

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۴۲۷۶۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

ketabejamkaran.ir
jamkaran.ir

دفتر مرکزی پژوهش و نشر: فوج، خیابان شهید
طهرانی، کوچه ۱۸، پلاک ۲۰ انتشارات کتاب جمکران
تلفن تماس: ۰۹۱۲۷۳۳۳۳۱۴ - کدپستی: ۳۷۱۵۶۶۶۳۳

@ketabejamkaran

t.me/ketabejamkaran

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين و اللعنة الدائمة على اعدائهم اجمعين من الآن الى قيام يوم الدين.

«ناحية مقدسه» اصطلاحی است که شیعیان اهل بیت علیهم السلام از زمان امام هادی علیه السلام تا پایان غیبت صغری برای اشاره به امام معصوم علیه السلام استفاده می کردند. ابن نما حلی رحمته الله علیه معتقد است این اصطلاح رمزی برای اشاره به امام علیه السلام بوده و شیعیان از روی تقیه آن را به کار می برده اند؛ ایشان در *مثیر الاحزان* در توضیح اسامی و صفات وجود مقدس امام عصر علیه السلام می نگارد:

و یلقب علیه السلام بالحجة و القائم و المهدي و الخلف الصالح و صاحب الزمان و صاحب و كانت الشيعة في غيبته الأولى تُعبر عنه و عن جَنبَتِهِ بالناحية المقدسة و كان ذلك رمزا بين الشيعة يُعرفونه به و كانوا أيضا يقولون على سبيل الرمز و التقية؛ و برای ایشان لقب های همچون حجت، قائم، مهدی، خلف صالح، صاحب الزمان و صاحب به کار می رود. شیعه در زمان غیبت صغری از ایشان با عنوان ناحیه مقدسه یاد می کردند. این واژه، رمزی بود میان شیعیان که با آن، حضرتش را به یکدیگر می شناساندند. در واقع آن ها این کار را از روی تقیه انجام می دادند.^۱

۱. رک: جمعی از نویسندگان، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، ج ۱۲، ص ۲۷۱.

۲. ابن نما حلی، *مثیر الاحزان*، ج ۲، ص ۵۱۹.

از آنجاکه این زیارت شریف را یکی از نابیان امام عصر عجل الله تعالی فرجه از وجود مقدس ایشان نقل کرده، به زیارت ناحیه مقدسه معروف گردیده است.

این زیارت شریف را گروهی از عالمان بزرگ شیعه در مجامع روایی و کتاب‌های ادعیه نقل کرده‌اند که در ادامه نام برخی از آن‌ها را به ترتیب تاریخ بیان می‌کنیم:

۱. شیخ مفید رحمته الله (م. ۴۱۳ق) از عالمان بزرگ شیعه در کتاب *المزار*. هرچند در نسخه‌های موجود *المزار* این زیارت وجود ندارد، ولی علامه مجلسی رحمته الله با اشاره به وجود این زیارت در نسخه‌ای از آن که در اختیار داشته، می‌فرماید:

شیخ مفید رحمته الله در *المزار بعد* از نقل زیارتی که آن را از مصباح *الزائر* نقل نمودیم، چنین می‌فرماید:

این زیارت دیگری است که با روایتی دیگر برای روز عاشورا رسیده است؛ پس هرگاه خواستی عجل الله فرجه را در این روز زیارت کنی، در مقابل آن حضرت بایست و بگو: *السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِيهِ*!

۲. سید مرتضی رحمته الله (م. ۵۲۶ق) از عالمان بزرگ شیعه. سید بن طاووس رحمته الله در مصباح *الزائر* این زیارت را با نقل از سید مرتضی رحمته الله آورده، ابتدای آن، چنین می‌نویسد:

این زیارت دومی است که دارای الفاظ گویا بوده و با آن حسین عجل الله فرجه زیارت می‌شود و سید مرتضی رحمته الله با این زیارت، حسین عجل الله فرجه را زیارت کرده است. پس هرگاه خواستی به قصد زیارت خارج شوی، بگو: *اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ... سِمْسِمْ دَاخِلَ حَرَمِ مَطْهَرٍ شَوْ وَمِقَابِلِ قَبْرِ شَرِيفٍ بَايَسْتُ وَ بگو: السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ*!

۱. علامه مجلسی، *بحار الانوار*، ج ۹۸، ص ۳۱۷: «قَالَ السَّنِيحُ الْمُفِيدُ قَدَّسَ اللَّهُ رُوحَهُ فِي كِتَابِ الْمَزَارِ بَعْدَ إِبْرَادِ الرِّيَازَةِ الَّتِي نَقَلْنَاها مِنَ الْمُصْبِحِ مَا هَذَا لَفْظُهُ: زِيَارَةُ أُخْرَى فِي يَوْمِ عَاشُورَاءَ بِرِوَايَةِ أُخْرَى إِذَا أَرَدْتَ زِيَارَتَهُ بِهَا فِي هَذَا الْيَوْمِ فَقِفْ عَلَيْهِ عجل الله فرجه وَ قُلْ: السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِيهِ».

۲. سید بن طاووس، *مصباح الزائر*، ص ۲۲۱: «زِيَارَةُ ثَانِيَةِ بِالْفَاظِ شَافِيَةِ يَزَارُ بِهَا الْحُسَيْنِ - صَلَوَاتُ اللَّهِ

علامه مجلسی رحمته الله علیه نیز در بحار الانوار تصریح نموده که سید مرتضی رحمته الله علیه این زیارت را نقل کرده است.^۱ البته باید توجه داشت زیارت نقل شده از سید مرتضی رحمته الله علیه در مصباح الزائر با متن زیارت ناحیه که از المزار نقل شده، تفاوت‌هایی دارد و شاید به خاطر همین تفاوت‌هاست که علامه مجلسی رحمته الله علیه احتمال داده متنی که سید مرتضی رحمته الله علیه نقل کرده، از انشائات شخصی ایشان باشد.^۲

۳. ابو عبد الله محمد بن جعفر بن علی مشهدی حائری (م. ۱۰۶۰ ق) معروف به محمد بن مشهدی و ابن مشهدی در المزار الکبیر. علامه مجلسی رحمته الله علیه به نقل زیارت ناحیه در این کتاب اشاره کرده، می‌فرماید:

مؤلف کتاب المزار الکبیر می‌نویسد: این زیارت دیگری است برای روز عاشورا که آن ناحیه مقدسه به وسیله یکی از نایبان آن حضرت رسیده که فرمود: در مقابل قبر من توقف می‌کنی و می‌گویی: السَّلَامُ عَلٰی آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ مِنْ خَلْقَتِهِ وَتَا حَرَّوَابِ عِشْرَاءِ بِهِ هَمَان صَوْرَت (که از کتاب المزار شیخ مفید رحمته الله علیه آورده شد) نقل می‌نماید.^۳

هرچند ابن مشهدی سلسله سند خود را به زیارت ناحیه نقل نکرده، ابتدای

علیه - زار بها المرتضی علم الهدی - رضوان الله علیه - قال: فإذا أردت الخروج فقل: اللهم إليك توجهت.... ثم تدخل القبة الشريفة و تقف على القبر الشريف و قل: السلام على آدم صفة الله...»
 ۱. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۳۲۸: «فظهر أن هذه الزيارة منقولة مروية و يحتمل أن لا تكون مختصة بيوم عاشوراء كما فعله السيد المرتضی رحمته الله علیه».

۲. همان، ص ۲۳۱: «زيارة أخرى له صلوات الله عليه أوردتها السيد و غيره و الظاهر أنه من تأليف السيد المرتضی رضي الله عنه قال في مضباح الزائر زيارة بالفاظ شافية يذكر فيها بغض مصائب يوم الظف بزوار بها الحسين صلوات الله عليه و سلامه زار بها المرتضی علم الهدی رضوان الله عليه و سأذكرها على الوصف الذي أشار هو إليه قال فإذا أردت الخروج من بيتك فقل اللهم إليك توجهت و عليك توكلت... ثم تدخل القبة و تقف على القبر و تقول السلام على آدم صفة الله في خليقته».

۳. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۳۲۸: «أقول: قال مؤلف المزار الكبير: زيارة أخرى في يوم عاشوراء مما خرج من الناجية إلى أحد الأبواب قال: تقف عليه و تقول: السلام على آدم صفة الله من خليقته و ساقى الزيارة إلى آخرها مثل ما مر...».

کتاب المزار الكبير تصريح نموده که زیارات و ادعیه موجود در کتاب را از روایان ثقه و قابل اعتماد نقل کرده است. ایشان در مقدمه کتاب می‌نگارد: «من در این کتاب، انواع زیارت‌های حرم‌های مطهر و روایاتی را که درباره ترغیب به سوی مساجد مقدس وارد شده و دعاهای برگزیده و ادعیه تعقیبات نماز را که از روایان ثقه به من رسیده، نقل نموده‌ام»^۱.

علامه مجلسی رحمته الله علیه درباره اعتبار کتاب المزار الكبير می‌نویسد:

از چگونگی اسناد مطالب کتاب المزار الكبير روشن می‌شود این کتاب، معتبر است. علی بن طاووس و احمد بن طاووس بسیاری از روایات و زیارات را از او گرفته‌اند. شیخ منتجب‌الدین در کتاب الفهرست درباره وی می‌گوید: سید ابوالبرکات محمد بن اسماعیل مشهدی، فقیه و محدث ثقه است که نزد امام محی‌الدین حسین بن مظفر حمدانی حدیث آموخت ...^۲.
۴. سید بن طاووس رحمته الله علیه از عالمان بزرگ شیعه (م. ۶۶۴ ق) در مصباح الزائر^۳.

۵. علامه مجلسی رحمته الله علیه از عالمان بزرگ شیعه (م. ۱۱۱۰ ق) در بحار الانوار و تحفة الزائر^۴ ایشان پس از نقل متن و سندهای این زیارت شریف می‌نویسد: «پس معلوم می‌شود که این زیارت در منابع، نقل شده و براساس روایت

۱. «إني قد جمعت في كتابي هذا من فنون الزيارات للمشاهد وما ورد في الترغيب في المساجد المباركات والأدعية المختارات وما يدعى به عقيب الصلوات مما اتصلت به من ثقات الرواة...»: (ر.ک: تهرانی، الذریعة الی تصانیف الشیعة، ج ۲۰، ص ۳۲۴).

۲. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱، ص ۳۵: «والمزار الكبير يعلم من كيفية إسناده أنه كتاب معتبر وقد أخذ منه السيدان ابنا طاووس كثيرا من الأخبار والزيارات وقال الشيخ منتجب الدين في الفهرست: السيد أبو البركات محمد بن إسماعيل المشهدي فقيه محدث ثقة قرأ على الإمام محيي الدين الحسين بن مظفر الحمداني».

۳. سید بن طاووس، مصباح الزائر، ص ۲۲۱.

۴. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۳۱۷.

۵. همو، تحفة الزائر، ص ۳۳۳، زیارت چهارم امام حسین علیه السلام.

است. همچنین احتمال دارد این زیارت، به روز عاشورا اختصاص نداشته باشد؛ کما اینکه سید مرتضی رحمته الله علیه نیز آن را مطلق نقل کرده است.^۱

۶. محدث نوری رحمته الله علیه از محدثان بزرگ شیعه (م. ۱۳۲۰ق) در مستدرک الوسائل^۲.

۷. شیخ عباس قمی رحمته الله علیه از محدثان بزرگ شیعه (م. ۱۳۵۹ق) در نفس المهموم^۳.

۸. آیت الله بروجردی رحمته الله علیه از عالمان بزرگ شیعه (م. ۱۳۸۰ق) در کتاب حدیثی جامع احادیث الشیعه^۴.

بخش اول از این زیارت شریف، به عرض سلام و تحیت به پیشگاه انبیای الهی و اصحاب کساء علیهم السلام همراه با بیان ویژگی‌های والای ایشان اختصاص یافته است. در این بخش، افزون بر درود به وجود مقدس خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله، به ۲۲ تن از پیامبران بزرگ، سلام داده می‌شود که اسامی آن‌ها به ترتیب عبارت است از: آدم علیه السلام، شیت علیه السلام، ادریس علیه السلام، نوح علیه السلام، ابراهیم علیه السلام، صالح علیه السلام، ابراهیم علیه السلام، اسماعیل علیه السلام، اسحاق علیه السلام، یعقوب علیه السلام، یوسف علیه السلام، موسی علیه السلام، هارون علیه السلام، شعیب علیه السلام، داوود علیه السلام، سلیمان علیه السلام، ایوب علیه السلام، یونس علیه السلام، عزیر علیه السلام، یحیی علیه السلام، زکریا علیه السلام، عیسی علیه السلام.

نگارنده تلاش کرده در این بخش، با استناد به روایات معصومان علیهم السلام به ارائه ارتباط هر کدام از پیامبران یادشده و اصحاب کساء علیهم السلام با ماجرای کربلا بپردازد. در بخش دوم زیارت، فضایل سیدالشهداء علیه السلام و مصیبت‌های وارد شده بر ایشان مطرح شده است.

۱. همو، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۳۲۸: «فظهر أن هذه الزيارة منقولة مروية و يحتمل أن لا تكون مختصة بيوم عاشوراء كما فعله السيد المرتضى رحمته الله علیه».

۲. نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۳۵.

۳. قمی، نفس المهموم، ص ۲۳۳.

۴. آیت الله بروجردی، جامع احادیث الشیعه، ج ۱۵، ص ۴۰۵.

در بخش سوم که با عبارت «السَّلَامُ عَلَى الْأَجْسَامِ الْعَارِيَةِ» آغاز می‌شود، به محضر شهیدان مظلوم کربلا عرض سلام می‌کنیم.

در بخش چهارم، وجود مقدس امام عصر عجل الله تعالی فرجه با عباراتی جان‌گناه، از اندوه و حسرت خویش در مصیبت بزرگ جدّ غریبشان سخن می‌گویند.

بخش پنجم این زیارت شریف که قسمت عظیمی از متن زیارتنامه را به خود اختصاص داده، به بیان ویژگی‌های والای سیدالشهداء می‌پردازد.

بخش ششم زیارت ناحیه مقدسه، به توصیف مقتل عاشورا و صحنه‌های دلخراش به شهادت رسیدن سیدالشهداء عجل الله تعالی فرجه و تأثیر این مصیبت بزرگ بر اهل زمین و آسمان می‌پردازد.

در بخش هفتم، شرح حال اسیران اهل بیت علیهم السلام و محنت‌های رسیده به ایشان در مسیر اسارت بیان شده است.

بخش هشتم که خاصه زیارتنامه است، مانند بسیاری از زیارات دیگر، به استغفار، دعا و نماز زیارت اختصاص یافته است.

امید است این خدمت ناچیز مورد قبول درگاه قطب عالم امکان، حضرت بقیت الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه و جدّ مظلومش حضرت سیدالشهداء عجل الله تعالی فرجه قرار گیرد.

محسن صبوری فیروزآبادی

هفتم شوال ۱۴۴۲ق - قم المقدسة